

Seat No. : _____

JE-102

January-2025

B.Ed., Sem.-I

B-104 : Sanskrit

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

સૂચનાઓ : (1) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.

(2) વિકલ્પો આંતરિક છે.

(3) જમણી બાજુ દશવિલ આંક પ્રશ્નના પૂરા ગુણ દર્શાવે છે.

1. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો :

(1) સંસ્કૃત ભાષાના શિક્ષણને લોકપ્રિય બનાવવાના ઉપાયો જણાવો. 7

(2) સંસ્કૃત ભાષા શિક્ષણના સામાન્ય હેતુઓ જણાવી, કોઈપણ ત્રણના વિશિષ્ટ હેતુઓ લખો. 7

અથવા

(1) સંસ્કૃત ભાષાનું સાંસ્કૃતિક અને સાહિત્યિક મહત્ત્વ સમજાવો. 7

(2) સંસ્કૃત આયોગની મુખ્ય ભલામણો ચર્ચો. 7

2. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો :

(1) સિમ્યુલેશન એટલે શું ? તેના પાઠ આયોજનના સોપાનોની ચર્ચા કરો. 7

(2) વિષયાભિમુખ કૌશલ્યનો અર્થ જણાવી સંસ્કૃતના કોઈ એક એકમ માટે વિષયાભિમુખ કૌશલ્યનું પાઠ આયોજન લખો. 7

અથવા

(1) માઈક્રો ટીચિંગનો અર્થ જણાવી તેના સોપાનો સમજાવો. 7

(2) તમારા સંસ્કૃત શિક્ષણના વર્ગખંડમાં આગમન-નિગમન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરશો ? ઉદાહરણ સહિત સમજાવો. 7

3. नीयेना प्रश्नोना ज्वाअ आपो :

(1) भातृभाषाभां अनुवाद डरो :

7

(1) उष्ट्राणां हि विवाहेषु गीतं गायति गर्दभाः ।

परस्परं प्रशंसन्ति अहो रूपम् ! अहो ध्वनिः ॥

(2) गावो गन्धेन पश्यति वेदैः पश्यन्ति ब्राह्मणाः ।

चारैः पश्यन्ति राजानश्चक्षुभ्यार्मितरे जनाः ।

(3) तक्षकस्य विषं दन्ते मक्षिकायाश्च मस्तके ।

वृश्चिकस्य विषं पुच्छे सर्वाङ्गोर्दुर्जनस्य च ॥

(2) संस्कृत वर्णमालानो परियय विस्तृत रीते आपो.

7

अथवा

(1) संस्कृत वाक्यरचनाभां पदकमनी विशेषता उदाहरण आपी सभजवो.

7

(2) नीयेना गद्यांशना आधारे प्रश्नोना ज्वाअ संस्कृतभां आपो :

7

अद्यत्वे अस्मदीये गुर्जरप्रदेशे वर्तमाने, भावनगरे जनपदे वलभीनामकं यदेकं उपनगरं वर्तते, तत्रैव प्राचीनकाले वलभी विश्वविद्यालयः आसीत् । वस्तुतः इदं उपनगरं प्राचीनकालादेव अध्ययन-अध्यापनस्य केन्द्रमासीत् । पूर्वमत्र अष्टादशविद्यायाः पठनं पाठनं च भवति स्म । एतासु विद्यासु चत्वारो वेदाः, षट् वेदांगानि, पुराणं, न्यायः, मीमांसा, स्मृतिः, आयुर्वेद-धनुर्वेद-गन्धर्ववेद-अर्थवेदाः चत्वारः उपवेदाः च समाविष्टाः सन्ति । ततः बौद्धदर्शनस्य जैनदर्शनस्य च इदं केन्द्रं सज्जातम् । ख्रिस्तस्य चतुर्थ्यां शताब्द्या ऋग्वेदस्य भाष्यकारः स्कन्दस्वामी सज्जातः । सः अत्रैव अवसत् । ख्रिस्तस्य पञ्चम्यां शताब्द्यां वलभीनगरं मैत्रकाणां राजधानी आसीत् । मैत्रकाणां व्यवस्थानुसारं अध्ययनस्य समाप्त्यनन्तरं वादसभायां शास्त्रार्थः भवति स्म । शास्त्रार्थे वीभिन्नानां मतमतान्तराणां खण्डन-मंडनपूर्वकं विमर्शः भवति स्म ।

प्रश्ना :

- (१) भाष्यकारः स्कन्दस्वामी कुत्र अवसत् ?
- (२) ख्रिस्तस्य पञ्चम्यां शताब्द्यां कः भाष्यकारः सज्जातः ?
- (३) वलभी विश्वविद्यालयः पश्चात् कयोः धर्माभ्यां केन्द्रं सज्जातः ?
- (४) अष्टादशविद्यायां काः काः समाविष्टाः ?
- (५) 'पठनं' च 'पाठनं' शब्दस्य अर्थं मातृभाषायां लिखतु ।
- (६) शास्त्रार्थे विमर्शः केनतया भवति ?
- (७) 'समाप्त्यनन्तरं' शब्दस्य संधिविग्रहं करोतु ।

4. नीचेना प्रश्नोना जवाब आपो :

- (1) कृदंत अटले शुं ? संबंधक लूतकृदंतनी उदाहरण सहित यर्था करो. 7
- (2) बाला आ कारान्त स्त्रीलिंगना प्रथमाथी सप्तमी विभक्तिना रूपो लभो. 7

अथवा

- (1) संधिनी संकल्पना स्पष्ट करो तथा संधिना त्रण नियमोनी उदाहरण सहित समजूती आपो. 7
- (2) वर्तमानकाण परस्मैपद अने आत्मनेपदना प्रत्ययो लभी वद् (१) परस्मैपदना रूपो तैयार करो. 7

5. नीचेनामांथी कोईपण सात प्रश्नोना उत्तर टूंकमां आपो :

14

- (1) संस्कृतने प्रशिष्ट भाषा शा भोटे कडेवाय छे ?
- (2) स्वर अटले शुं ? तेना प्रकारोना नाम लभो.
- (3) संस्कृत शिक्षण भोटेना ज्ञानात्मक क्षेत्रना कोईपण भे विशिष्ट हेतुओ लभो.

- (4) पाठ आयोजननो अर्थ समझवो.
- (5) भाईको टीथिंगना कोईपणु भे शयदाओ जणुवो.
- (6) प्रश्न प्रवाहिता कौशल्यना घटकोनी टूंकमां यर्या करो.
- (7) मातृभाषामां अनुवाद करो : कन्या वरयते रूपं माता वित्तं पिता श्रुतम् ।

बांधवाः कुलमिच्छन्ति मिष्टान्नमितरे जनाः ॥

- (8) इपो ओणभावो : अगच्छत्, रामः
- (9) संधि विग्रह करो : महेश, दिगंबर
- (10) हेत्वर्थ कृदंतना कोईपणु भे उदाहरणु लणुओ.
- (11) संस्कृतमां स्वर अने व्यंजननी संख्या लणुओ.
- (12) धोष वर्णनो अर्थ उदाहरणु आपी समझवो.

Seat No. : _____

JE-102

January-2025

B.Ed., Sem.-I

B-104 : Sanskrit

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

- Instructions :** (1) All the questions are compulsory.
(2) Options are internal.
(3) Marks to the right indicate total marks of the Question.

1. Answer the following questions :

- (1) State the ways to popularize Sanskrit Language Teaching. 7
(2) State the general objectives of Sanskrit Language Teaching and give specific objectives of any three. 7

OR

- (1) Explain the cultural and literatural importance of Sanskrit language. 7
(2) State the main recommendations of the Sanskrit Commission. 7

2. Answer the following questions :

- (1) What is Simulation ? Discuss its steps of lesson planning. 7
(2) State the meaning of Skill of Set induction and prepare a lesson plan for any one topic of Sanskrit for set induction skill. 7

OR

- (1) Explain the meaning and steps of Micro-teaching. 7
(2) How will you use the Inductive-Deductive method in your classroom Teaching of Sanskrit ? Explain with illustrations. 7

3. Answer the following questions :

- (1) Translate into mother-tongue : 7
(1) उष्ट्राणां हि विवाहेषु गीतं गायति गर्दभाः ।
परस्परं प्रशंसन्ति अहो रूपम् ! अहो ध्वनिः ॥
(2) गावो गन्धेन पश्यति वेदैः पश्यन्ति ब्राह्मणाः ।
चारैः पश्यन्ति राजानश्चक्षुभ्यार्मितरे जनाः ।
(3) तक्षकस्य विषं दन्ते मक्षिकायाश्च मस्तके ।
वृश्चिकस्य विषं पुच्छे सर्वाङ्गेदुर्जनस्य च ॥

(2) Give the introduction of संस्कृत वर्णमाला in detail. 7

OR

(1) Explain the speciality of पदक्रम in Sanskrit sentence with example. 7

(2) Answer the following questions in Sanskrit : 7

अद्यत्वे अस्मदीये गुर्जरप्रदेशे वर्तमाने, भावनगरे जनपदे वलभीनामकं यदेकं उपनगरं वर्तते, तत्रैव प्राचीनकाले वलभी विश्वविद्यालयः आसीत् । वस्तुतः इदं उपनगरं प्राचीनकालादेव अध्ययन-अध्यापनस्य केन्द्रमासीत् । पूर्वमत्र अष्टादशविद्यायाः पठनं पाठनं च भवति स्म । एतासु विद्यासु चत्वारो वेदाः, षट् वेदांगानि, पुराणं, न्यायः, मीमांसा, स्मृतिः, आयुर्वेद-धनुर्वेद-गन्धर्ववेद-अर्थवेदाः चत्वारः उपवेदाः च समाविष्टाः सन्ति । ततः बौद्धदर्शनस्य जैनदर्शनस्य च इदं केन्द्रं सञ्जातम् । ख्रिस्तस्य चतुर्थ्यां शताब्द्यां ऋग्वेदस्य भाष्यकारः स्कन्दस्वामी सञ्जातः । सः अत्रैव अवसत् । ख्रिस्तस्य पञ्चम्यां शताब्द्यां वलभीनगरं मैत्रकाणां राजधानी आसीत् । मैत्रकाणां व्यवस्थानुसारं अध्ययनस्य समाप्त्यनन्तरं वादसभायां शास्त्रार्थः भवति स्म । शास्त्रार्थे वीभिन्नानां मतमतान्तराणां खण्डन-मंडनपूर्वकं विमर्शः भवति स्म ।

प्रश्ना :

- (१) भाष्यकारः स्कन्दस्वामी कुत्र अवसत् ?
- (२) ख्रिस्तस्य पञ्चम्यां शताब्द्यां कः भाष्यकारः सञ्जातः ?
- (३) वलभी विश्वविद्यालयः पश्चात् कयोः धर्माभ्यां केन्द्रं सञ्जातः ?
- (४) अष्टादशविद्यायां काः काः समाविष्टाः ?
- (५) 'पठनं' च 'पाठनं' शब्दस्य अर्थं मातृभाषायां लिखतु ।
- (६) शास्त्रार्थे विमर्शः केनतया भवति ?
- (७) 'समाप्त्यनन्तरं' शब्दस्य संधिविग्रहं करोतु ।

4. Answer the following questions :

(1) What is कृदन्त ? Explain the संबंधक भूतकृदन्त with illustration. 7

(2) Write 1st to 7th cases form of बाला आ कारान्त स्त्रीलिंग. 7

OR

(1) Explain the concept of सन्धि. State any three rules of 'सन्धि' with illustration. 7

(2) Write down the suffixes of वर्तमानकाल परस्मैपद च आत्मनेपद and prepare the forms of वद् (१) 7

5. Answer any **seven** questions of the following questions in brief :

14

- (1) Why Sanskrit is called Classical language ?
 - (2) What is स्वर ? Name the types of स्वर.
 - (3) Write any two specific objectives of the cognitive domain for Sanskrit teaching.
 - (4) Explain the meaning of lesson plan.
 - (5) State any two merits of Micro-teaching.
 - (6) Briefly discuss the components of Fluency in Questioning skill.
 - (7) Translate into mother tongue : कन्या वरयते रूपं माता वित्तं पिता श्रुतम् ।
बांधवाः कुलमिच्छन्ति मिष्टान्नमितरे जनाः ॥
 - (8) Recognise the Forms : अगच्छत्, रामः
 - (9) Dissolve Sandhi : महेश, दिगंबर
 - (10) Write any two examples of हेत्वर्थ कृदन्त.
 - (11) How many are vowels and consonants in Sanskrit ?
 - (12) Explain the meaning of घोष वर्ण with examples.
-

